

From: Pusa Anna (YVV)
Date: Mon, Feb 8, 2021 at 3:40 PM
Subject: Yhteydenottosi yhdenvertaisuusvaltuutettuun VVTDno-2020-1099
To: Kalevi Kämäräinen
Cc: YVV Virastoposti

Hyvä Kalevi Kämäräinen/Suomen Rautatiematkustajat ry,

kiitos, että otit yhteyttä liittyen junavuoron esteettömyyteen.
Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään.

Olet yhteydenotossasi tiedustellut yhdenvertaisuusvaltuutetulta, pitääkö jokaisen kalustoyksikön olla esteetön vai riittääkö, että junavuorossa on myös esteettömiä yksiköitä, sekä riittääkö toisaalta kiinteiden junayksiköiden ollessa kyseessä (esimerkiksi Sm2-sähkömoottorijunat), että osa yksiköstä on esteetön.

Yhteydenotossasi olet muun muassa viitannut kuvaan InterCity-junasta ja mainitset Sm2-junat. InterCity-junat ovat käytössä kaukoliikenteessä (<https://www.vr.fi/junat/intercity>), kun taas Sm2-junia käytetään niin kaukoliikenteen paikallisjunina eli taajamajunina (<https://www.vr.fi/junat/taajamajunat>) että VR:n lähiliikenteen alueella lähiliikenteen junina (<https://www.vr.fi/junat/lahijunat>).

Yhdenvertaisuusvaltuutetun saaman käsityksen mukaan tiedustelu koskee siten sekä kauko- että lähiliikenteen junavuoroja.

Oikeudellinen sääntely junien esteettömyydestä eroaa tietyiltä osin kauko- ja lähiliikenteen välillä. Tärkeä lähtökohta on kuitenkin, että rautatieliikenteestä on säädetty EU:n tasolla. Esteettömyyden arviointi näyttäytyy myös erilaiselta riippuen siitä, onko kyse vanhan kaluston käytöstä vai täysin uuden kaluston julkisesta hankinnasta.

Kaukoliikenteen osalta viittamme soveltuvien osin eduskunnan oikeusasiamiehen (EOA) esittämiin huomioihin Duetto-ravintolavaunujen esteettömyyttä koskevassa ratkaisussaan Dnro 651/4/15 (22.6.2016): <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/651/2015>.

Kuten EOA toi esille ratkaisussaan, junien rakenteellisesta esteettömyydestä säädetään nykyään komission 18.11.2014 antamassa asetuksessa (asetus n:o 1300/2014 vammaisten ja liikkumisesteisten henkilöiden esteetöntä pääsyä Euroopan unionin rautatiejärjestelmään koskevista yhteentoimivuuden teknisistä eritelmistä (EUVL L 356, 12.12.2014, s. 110) (PRM YTE).

EOA toi esille ratkaisussaan, että YTE ei "edellytä esimerkiksi, että koko junan olisi oltava koko mitaltaan esteetön tai että kaikissa vaunuissa [...] olisi oltava pyörätuolipaikat" (s. 26). EOA totesi: "totean saamani selvityksen perusteella,

että PRM YTE ei edellytä, että jokaisessa vaunussa tulisi olla pyörätuolipaikkoja, pyörätuolille soveltuvia tiloja tai inva-WC:tä, vaan esimerkiksi pyörätuolipaikkojen määrä riippuu junan pituudesta. [...] Saamani selvityksen mukaan riittää, että osoitetaan, että kun vaunuista muodostetaan muiden yhteensopivien vaunujen kanssa kokonainen juna, kaikki liikuntarajoitteisia henkilöitä koskevan YTE:n vaatimukset täyttyvät.” (s. 25).

Nykyään voimassa olevassa, asetuksen mukaisessa, YTEssä pyörätuolipaikkojen ”vähimmäismäärää on edelliseen komission päätökseen nähden [...] muutettu siten, että alle 30 metriä pitkässä junassa pyörätuolipaikkoja tulee olla vähintään yksi, 30–205 metriä pitkässä junassa vähintään kaksi, 205–300 metriä pitkässä junassa vähintään kolme ja yli 300 metriä pitkässä junassa vähintään neljä.” (s. 20). PRM YTE:llä harmonisoidaan kaukojunaliikenteen junakaluston esteettömyysvaatimukset koko EU:n alueella. Tämä tarkoittaa sitä, että lähtökohtaisesti yksittäinen jäsenvaltio ei voi asettaa PRM YTE:ä pidemmälle meneviä esteettömyysvaatimuksia junakalustolle ilman, että siitä muodostuisi kielletty, kilpailua rajoittava markkinoille pääsyn este.

PRM YTE:ä ollaan parhaillaan uudistamassa. Euroopan unionin rautatievirasto on 5.6.2020 toimittanut PRM YTEä koskevan *suosituksensa* komissiolle. Traficom edustaa Suomea YTE:n tarkistuksen teknisessä työryhmässä. Kun PRM YTE:n tarkistus astuu voimaan [todennäköisesti 2022 alussa], Suomella on vuosi aikaa toimittaa uusi YTE:n mukainen käyttöönottosuunnitelma.

PRM YTE ei sovellu Suomen lähijunaliikenteessä käytettävään junakalustoon. Yleisesti voimme lähijunaliikennettä sääntelevien oikeuslähteiden, mukaan lukien yhdenvertaisuuslain, perusteella todeta, että koko junan ei arviomme mukaan lähtökohtaisesti tarvitse olla esteetön. Tämä pätee siitä riippumatta, koostuuko juna monesta vai vain yhdestä yksiköstä tai vaunusta. Yhdenvertaisuuslain näkökulmasta oleellista kuitenkin on, että vammaisen henkilö voi riittävän yhdenvertaisesti muiden kanssa matkustaa junavuorossa.

Eryteisesti Sm2-junien käytön osalta on huomioitava, että Sm2-juna ei ole esteetön muun muassa pyörätuolia käyttäville matkustajille (ks. viittaamasi lausuntomme VVTDno-2020-454 s. 1 <https://syrjinta.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-lausunto-tampereen-seudun-lahijunaliikenteen-pilottikokeilusta> sekä VR:n nettisivut <https://www.vr.fi/junat/lahijunat>).

Yhteydenottosi ei kuitenkaan ilmeisesti koske yksilöityä paikkakuntaa tai aluetta, jossa Sm2-junia olisi käytössä lähiliikenteessä. Yleisellä tasolla voimme todeta, että vanhojen Sm2-junien käytölle ei ole yksiselitteistä estettä jo olemassa olevien vuorojen osalta, joskin liikennöinnin suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös vammaisten matkustajien yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää junaliikennettä. Mikäli kyseessä on uuden liikennöintivuoron perustamisesta, on yhdenvertaisuusvaikutusten arviointiin liitettävät vaatimukset olennaisesti tätä tiukemmat. Tätä tematiikkaa on

käsitelty tarkemmin Tampereen pilottia koskevassa lausunnossamme. Osana yhdenvertaisuuden edistämistyötämme yhdenvertaisuusvaltuutettu käy säännöllisesti keskusteluita junaliikenteen esteettömyydestä liikenne- ja viestintäministeriön sekä VR:n kanssa.

Lainsäädäntöä

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>)

Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) 3 §
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141326>)

Hallintolaki (6.6.2003/434) 2 luku (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>)

Ystävällisin terveisin,

Anna Pusa

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, Ratapihantie 9, PL 24, 00023 VALTIONEUVOSTO

Diskrimineringsombudsmannens byrå, Bangårdsgatan 9, PB 24, FI-00023 STATSRÅDET

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji doaimmahat, Ratapihantie 9, PB 24, FI-00023
STÁHTARÁÐDI

Office of the Non-Discrimination Ombudsman, Ratapihantie 9, P.O. Box 24, FI-00023
GOVERNMENT

Tel. +358 (0)295 666 817

www.syrjinta.fi/

www.facebook.com/yhdenvertaisuus

www.twitter.com/yhdenvertaisuus